

WIESŁAW KACZANOWICZ
Katowice

PROFESOR ANDRZEJ KUNISZ JAKO NUMIZMATYK

W dniu 25 listopada 1998 roku zmarł Profesor Andrzej Kunisz, jeden z najwybitniejszych po II wojnie światowej polskich badaczy historii starożytnego Rzymu.

Andrzej Kunisz urodził się w dniu 12 sierpnia 1932 roku w Przemyślu. Studia historyczne ukończył z wyróżnieniem w maju 1955 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, specjalizując się w problematyce historii starożytnej pod kierunkiem nieżyjącego już dzisiaj profesora Ludwika Piotrowicza. W grudniu 1965 roku Andrzej Kunisz otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych (także na Uniwersytecie Jagiellońskim), w oparciu o rozprawę *Chronologia napływu pieniądza rzymskiego na ziemie Małopolski* (publikacja drukiem: Wrocław-Warszawa-Kraków 1969). W listopadzie 1971 roku natomiast habilitował się we wspomnianej uczelni, mając za podstawę monografię *Obieg monetarny w Cesarstwie Rzymskim w latach 214/215 – 238 n. e. Od reform Karakalli do przywrócenia emisji antoniniana*, Katowice 1971. W lipcu 1982 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a w czerwcu 1989 roku

z kolei tytuł profesora zwyczajnego tychże nauk.

Profesor Kunisz rozpoczął swoją karierę zawodową poza środowiskiem uniwersyteckim. Początkowo pracował zatem jako wychowawca w Państwowym Domu Dziecka w Tarnowie (obecnie Województwo Małopolskie). Następnie został zatrudniony w Powiatowym Archiwum we wspomnianym mieście. Podczas "okresu tarnowskiego" pracował także krótko i dorywczo w Zakładzie Numizmatyki Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

W 1969 roku ówczesny doktor Andrzej Kunisz związał się z nowo powstałym Instytutem Historii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, najpierw na godzinach zleconych, a począwszy od 1970 roku już na stałym etacie w Zakładzie Historii Starożytnej i Średniowiecznej. Od 1977 roku był kierownikiem tego Zakładu. W swojej karierze uniwersyteckiej Profesor Andrzej Kunisz pełnił także funkcje prodziekana byłego Wydziału Humanistycznego na Uniwersytecie Śląskim, wicedyrektora Instytutu Historii tejże Uczelni, a ostatnio od szeregu lat również dyrektora wspomnianego Instytutu.

Aktywność naukowa Profesora dotyczyła przede wszystkim problemów historii gospodarczej Cesarstwa Rzymskiego, a ściślej rzecz ujmując - zagadnień dziejów mennictwa tego państwa oraz cyrkulacji monet rzymskich.

Jego zainteresowanie rzymską numizmatyką narodziło się jeszcze podczas studiów uniwersyteckich. Inspiracją owego zainteresowania były natomiast badania numizmatyczne i w ślad za nimi stosowne publikacje wspomnianego już uprzednio profesora Ludwika Piotrowicza. Andrzej Kunisz następnie pogłębił studia nad historią rzymskiego pieniądza, podejmując pracę, jak już również wyżej odnotowano, w Zakładzie Numizmatyki Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. To wprawdzie epizod w karierze zawodowej Profesora, niemniej właśnie wtedy owe pogłębione zainteresowania i prowadzone studia w dużym stopniu określiły profil dalszych Jego badań. Dotyczyły one, generalnie rzecz biorąc, kwestii napływu monet rzymskich na obszar dzisiejszych ziem polskich, a także sfery ustroju monetarnego w tym państwie oraz cyrkulacji pieniądza w obrębie jego granic.

Wyrazem zainteresowań Profesora problemem napływu monet rzymskich na tereny współczesnej Polski stała się wzmiankowana już wyżej dysertacja doktorska, a także szereg drobniejszych publikacji (polskoję-

zycznych oraz w językach obcych), uogólniających zagadnienie funkcjonowania tego pieniądza na wskazanej rubieży i ziemiach ościennych. Wiele Jego prac to publikacje znalezisk rzymskich emisji monetarnych, głównie jednak z terenów Małopolski. Przykładem może być tutaj „Skarb denarów rzymskich z czasów Republiki i cesarza Augusta odkryty w Połańcu, pow. Staszów”, *Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach*, 1969, T. 6, s. 103 – 159. Owe znaleziska ujęte zostały z kolei przez Profesora Andrzeja Kunisza w zbiorczym opracowaniu *Znaleziska monet rzymskich z Małopolski*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985. Inna Jego znacząca się oraz nadal podstawowa publikacja z tej kategorii to inwentarz *Katalog skarbów monet rzymskich odkrytych na ziemiach polskich*, Warszawa 1973.

Nie ulega wątpliwości, iż zasadniczy nurt badań Profesora dotyczył kwestii obiegu pieniądza w obrębie państwa rzymskiego, a także historii mennictwa tego tworu politycznego. Rozległe studia Andrzeja Kunisza w tym zakresie dotyczyły przy tym głównie okresu Cesarstwa Rzymskiego i zaowocowały między innymi licznymi publikacjami książkowymi. Prócz aktualnej zatem po dziś dzień, a wspomnianej już wcześniej dysertacji habilitacyjnej, należy tutaj przede wszystkim wymienić studia Profesora nad mennictwem twórcy systemu monetarnego Imperium Romanum – cesarza Augusta (27 roku p. n. e. – 14 roku n. e.): *Geneza ustroju monetarnego Cesarstwa Rzymskiego*, Katowice 1975 oraz *Recherches sur le monnayage et la circulation monétaire sous le règne d'Auguste*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976. Inne Jego znaczące opracowania książkowe w tych kwestiach to: *Mennictwo w Cesarstwie Rzymskim w I w. n. e.*, Katowice 1978; *Pieniądz zastępczy i jego rola w ekonomice państwa rzymskiego w początkach Cesarstwa (27 roku p. n. e. – 68 roku n. e.)*, Katowice 1984; *Le trésor d'antoniniens et de folles des "principia" de la légion de Novae (Bulgarie)*, Warszawa 1987; *Obieg monetarny na obszarach Mezji i Tracji w I i II w. n. e.*, Katowice 1992, a także *Wojny a pieniądz. Z badań nad obiegiem srebrnej monety na wschodnim pograniczu Imperium Rzymskiego (193 – 235)*, Katowice 1998. Ostatnia z wymienionych pozycji ukazała się zaledwie na kilka tygodni przed śmiercią jej Autora. U schyłku życia Profesor intensywnie pracował także nad książką poświęconą zagadnieniu cyrkulacji pieniądza na terytorium rzymskiego Egiptu.

Profesor Andrzej Kunisz opublikował drukiem w sumie ponad 160 prac, w tym aż 13 książek. Znakomita większość tych opracowań dotyczy wprost rzymskiej numizmatyki bądź pośrednio nawiązuje do źródeł monetarnych. Wiele spośród owych publikacji ma wręcz fundamentalne znaczenie.

Jako wybitny badacz w uprawianej przez siebie dyscyplinie, Profesor należał, rzecz oczywista, do wielu towarzystw i gremiów naukowych, pełniąc tam odpowiedzialne funkcje. Był m. in. członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego (lata 1975 – 1987), wiceprzewodniczącym Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego (1988 – 1994), a także wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej Polskiej Akademii Nauk (1993 – 1995). Krótco przed śmiercią został członkiem – korespondentem bardzo zasłużonej i niedawno reaktywowanej Polskiej Akademii Umiejętności z siedzibą w Krakowie. Wśród otrzymanych odznaczeń niezwykle cenił sobie bardzo prestiżowy w środowisku numizmatyków Złoty Medal Francuskiego Towarzystwa Numizmatycznego, którym został uhonorowany w 1989 roku.

WIESŁAW KACZANOWICZ

PROFESSOR ANDRZEJ KUNISZ AS A NUMISMATIST

On November 25, 1998, Professor Andrzej Kunisz passed away. He was one of the most distinguished scholars in ancient Roman history Poland has had since World War II.

Andrzej Kunisz was born on August 12, 1932, in Przemyśl. An honors graduate in history at the Jagiellonian University in May 1955, he specialized in ancient history under the late Professor Ludwik Piotrowicz. In December 1965, Andrzej Kunisz received his doctorate in humanities for his dissertation titled *Chronologia napływu pieniądza rzymskiego na ziemie Małopolski* [A Chronology of Roman Monetary Influx into Małopolska Province] (published: Wrocław-Warszawa-Kraków 1969). In November 1971, he received a habilitation degree at his Alma Mater for his monograph *Obieg monetarny w Cesarstwie Rzymskim w latach 214/215 – 238 n. e. Od reform Karakalli do przywrócenia emisji antoniniana* [Monetary Circulation in the Roman Empire in AD 214/215-238 from Caracalla's Reforms to Resumption of Antoninianus Issue], Katowice, 1971. He was granted

a title of extraordinary professor in humanities in July 1982 and ordinary professorship in June 1989.

Professor Kunisz first pursued a career outside the academic community. His early employment was as an educator at a State Children's Home in Tarnów (now Małopolska province), followed by work at the county archive in the same town. In his Tarnów years, he also briefly worked part-time for the Numismatic Chair, Institute of Material History, Polish Academy of Sciences in Cracow.

In 1969, the then doctor Andrzej Kunisz became involved with the newly created Institute of History at the Silesian University in Katowice, first on a part-time basis and then, from 1970, in regular employment in the Chair of Ancient and Medieval History, to become its head in 1977. In his academic career Professor Kunisz served as vice-dean of the former Faculty of Humanities at the Silesian University, vice-director of its Institute of History, and then for many years its director.

The Professor's academic pursuits concerned primarily the economic history of the Roman Empire, and in particular, its coinage and monetary circulation. This interest in Roman numismatics dated back to his undergraduate days and was inspired by the numismatic research and consequent publications by Professor Ludwik Piotrowicz. Andrzej Kunisz then pursued further studies of Roman coin while working at the Numismatic Chair, Polish Academy of Sciences, as mentioned above.

Though a mere episode in the Professor's career, it proved a largely formative experience that defined his future academic preoccupations. These focused on the flow of Roman coin into present-day Poland and also the empire's monetary system and circulation within its borders.

These interests in Roman coin brought to today's Poland were reflected in his doctoral dissertation as well as in numerous lesser publications (in Polish and other languages) that offered generalized insight into the functioning of such money in this and adjacent geographical areas. Many of his works were publications of Roman monetary finds, for the most part in Małopolska region. One such example is „Skarb denarów rzymskich z czasów Republiki i cesarza Augusta odkryty w Połańcu, pow. Staszów,” [A Hoard of Roman Denarii from the Time of the Republic and Emperor Augustus, Discovered at Połaniec, Staszów County], *Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach*, 1969, vol. 6, pp. 103-159. Such finds Professor Andrzej Kunisz then included in a comprehensive analysis: *Znaleziska*

monet rzymskich z Małopolski [Roman Monetary Finds in Małopolska], Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1985. Another seminal contribution in this category is the inventory *Katalog skarbów monet rzymskich odkrytych na ziemiach polskich* [A Catalog of Roman Monetary Hoards discovered in Poland], Warszawa 1973.

The Professor's research focus included monetary circulation in Rome and the history of coinage in that political entity. His wide studies in this field concentrated on the period of the empire and resulted in a number of books written by him on the subject. Apart from his already mentioned habilitation dissertation, these include the Professor's studies on the coinage of the founder of Imperium Romanum's monetary system - emperor Augustus (27 BC - 14 AD): *Geneza ustroju monetarnego Cesarstwa Rzymskiego* [The Making of the Monetary System of the Roman Empire], Katowice 1975; and *Recherches sur le monnayage et la circulation monétaire sous le règne d'Auguste*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1976. Other significant books on this subject include: *Mennictwo w Cesarstwie Rzymskim w I w. n. e.* [First-Century Coinage of the Roman Empire], Katowice, 1978; *Pieniądz zastępczy i jego rola w ekonomice państwa rzymskiego w początkach Cesarstwa (27 r. p. n. e. - 68 r. n. e.)* [Substitute Money and Its Role in Roman Economics of the Early Empire (27 BC - 68 AD)], Katowice, 1984; *Le trésor d'antoniniens et de folles des „principia” de la légion de Novae (Bulgarie)*, Warszawa, 1987; *Obieg monetarny na obszarach Mezji i Tracji w I i II w. n. e.* [Monetary Circulation in Moesia and Thrace in the 1st and 2nd Centuries AD], Katowice, 1992; and *Wojny a pieniądz. Z badań nad obiegiem srebrnej monety na wschodnim pograniczu Imperium Rzymskiego (193 - 235)* [War and Money. Studies on Silver Coin Circulation on the Roman Empire's Eastern Frontier (193-235)], Katowice, 1998. The last of the above works was not brought out until weeks before the Author's death. In his final years the Professor engaged in intense work on monetary circulation in Roman Egypt.

Professor Andrzej Kunisz published more than 160 works, including no less than 13 books. A vast majority of them deal directly with Roman numismatics or make indirect references to monetary sources. Many of these works continue to have fundamental importance.

As a distinguished scholar in his discipline, the Professor was naturally a member of many associations and academic bodies in which he performed responsible functions. Among others, he was a member of

the Executive Board of the Polish Archeological and Numismatic Society (1975-1987), vice-chairman of the Executive Board of the Polish Historical Society (1988-1994), and vice-chairman of the Committee for Studies of Ancient Culture at the Polish Academy of Sciences (1993-1995). Shortly before his death he became a correspondent member of the respectable, recently reactivated Polish Academy of Arts and Sciences in Cracow. Among his decorations, he prized especially the prestigious Gold Medal of the French Numismatic Society, which he received in 1989.

Translated by Tadeusz Stanek